

I. I. U.

I
1307

L

CONGRESUL LIGEI CULTURALE

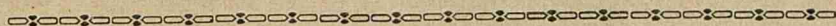
CUVÂNTAREA
PREȘEDINTELUI COMITETULUI
CENTRAL EXECUTIV

1932

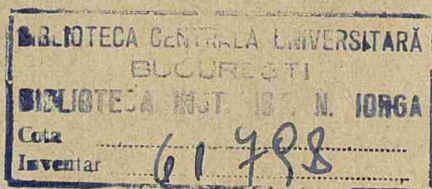

BUCUREȘTI

CONGRESUL LIGEI CULTURALE

CUVÂNTAREA PREȘEDINTELUI COMITETULUI CENTRAL EXECUTIV

1932

BUCUREȘTI

Domnilor și doamnelor,

I.

Congresul Ligei Culturale trebuia să se ție la Botoșani, și e inutil să vă spun ce sentimente putea să trezească în mine locul nașterii mele în momentul când i-aș fi adus solia culturii naționale, pentru a cărei întemeiere și răspândire am trăit.

Un congres al Ligei Culturale acolo ar fi avut un îndoit folos. Întălu acela de a zgudui, în orașul pe străzile căruia, din cei d'întăiu ani de copilărie până la zilele grozave ale înstrăinării lui de lume, a trecut Eminescu, acel indiferentism față de orice nu e interesul personal care, unit în grupe, se chiamă partid politic, indiferentism prin care se deosebesc prea adese ori orașe menite a fi centre de iradiare a luminii pentru satele încunjurătoare și lăcașurile unde trebuie să sporească averea morală a poporului întreg. Poate că tot ce mă leagă totuși de acest oraș, care m'a uitat de mult, ar fi trezit în suflete cea ce de atâția ani mă străduiesc să provoc, fără a fi ajuns pe departe la ce aveam dreptul să speriez, nu atât după ostenele mele, cât după însușirile care se irosesc, din nenorocire, generație de generație, ale acestui nobil și așa de rău condus popor.

Aș fi avut prilejul să mă îndrept și către populația de altă religie și chiar, din păcate, și de altă limbă — un dialect german, nici măcar limba lor națională —, care formează o așa de mare parte din locuitorii Botoșanilor și care poate, prin intelectuali ei, nu s'ar fi ținut cu totul la o parte de o manifestare culturală pe care n'aș fi înțeles s'o țin rezervată numai pentru cei ce au întemeiat țara și o sprijină în rândul întâiu. Li-aș fi spus că drepturile politice încep să aibă o adevărată valoare numai atunci când la spatele lor este o întreagă muncă și bogate sacrificii pentru înălțarea patriei comune și că a venit ceasul când se poate cere ca această muncă să pornească

a se cheltui și din partea lor alături cu a Românilor de sânge, pentru ca progrese prea mult întârziate să ne puie în același rând cu popoare mai fericite în dezvoltarea civilizației lor și la nivelul convenit, după tot ce am fost noi în trecut, față de vecini, cari, chiar după înfrângeri și cele mai cumplite nenorociri, își încoardă desperat silințele pentru a dovedi ce pot în viața sufletească a lumii întregi.

Dar așa de mult sântem stăpâniți de ceia ce fără dreptate numim politică, adevărata politică fiind mult mai sus decât agitațiile sterpe pentru o putere remuneratoare, încât ce se pregătise pentru Liga Culturală când președintele ei a avut greaua sarcină, așa de urât răsplătită apoi de către o lume neînțelegătoare, de a sta în fruntea unui guvern mai răpede trecător decât cele de partid nu mai putea să se aibă de către noi toți după ce prestigiul van al situației oficiale nu mă mai încunjură. Deci, ca să evit unor oameni de bine, cari și așa voiau să ne aibă între dânșii, toate jignirile ce le-ar fi întâlnit de la cei incapabili de a face distincțiile așa de necesare pentru ca toți să putem colabora pentru aceleași înalte scopuri, a trebuit să fixăm Capitala României pentru Congresul din acest an.

Poate că e în aceasta și un bine. În marele oraș unde viuesc numai de patimi, și din cele mai urâte, sălile de adunare, nici această rotundă a Ateneului nefiind cu totul scutită de asemenea grosolane îmbulziri, să se audă, în numele societății care a făcut atât de mult pentru unitatea morală a Românilor, de care a fost și este nedeslipită cea politică, vorbe care să se îndrepte către mințile amorțite de satisfacții sau iritate de năcazuri, către inimile învrăjbite de continua propagandă a urii, care a câștigat cea mai mare parte din presă, pentru a li aminti adevărul greu și amănunțos că prin asemenea moravuri și într'o astfel de atmosferă creată de dânsese și nații mai mari, State mai puternice s'au prăbușit.

Spuse de departe, dintr'un fund de Moldovă, unde nu merge informatorul ziarului bucureștean, și interesul cercurilor hotărâtoare de aici nu poate răzbate, ele ar fi trecut tot așa de neobservate ca atâtea îndemnuri care au răsunit în zădar la alte congrese ale noastre ținute în provincie. Poate însă că, rostite aici, în mijlocul Metropolei românești, ele să poată rechema la datoria lor pe aceia cari nu-și dau samă că n'a trecut de la războiul de întregire un an, o lună fără să se fi adaus la rănile acestei țeri, a cărei vitalitate decade în momentul chiar

când mai teribilă se ridică de jur împrejur urile firești împotriva dreptului ei ajuns la realizare.

În asemenea împrejurări ar fi să mințim dacă am prezenta un bilanț real de activitate. Nu lipsa mea momentană de la conducerea efectivă e vina unei lănceziri evidente, pe care nu eu, urmând exemplul altor societăți culturale, unele glorioase, o voiu ascunde. Nici lipsa de interes a colaboratorilor ce mi-ați dat. Nici apatia atâtoro dintre conducătorii secțiilor. Ci neputința aproape absolută de a însufleți o societate a cărei sărăcie materială, așa de dureros simțită, nu e decât efectul firesc al lipsei de tragere de inimă, al încetinirii sistemului vital, al ruperii de solidaritate.

II.

Dar, față de o stare de lucruri așa de nenorocită, când împrejurul nostru înflorește literatura, arta unor popoare și mai puțin favorisate de soartă decât noi, ce e de făcut?

Pentru unele societăți răspunsul, absurd prin neputința de a atinge un adevărat rezultat, e apelul la Stat: subvenția unui budget pe care numai mari economii l-ar putea echilibra până la învierea, singură de folos, a muncii românești.

Și Statul partidelor politice se și oferă. El propune Senate culturale cărora să li impuie presidenții ministeriale schimbătoare firește de la un regim de câteva luni la altul, pe ecranul vieții politice umbrele ministeriale lunecând în danțul van al continuei destrămări naționale.

De la început m'am împotrivit, pentru motivele arătate, la această idee. Chiar dacă Statul ar avea continuitatea care-i lipsește, el birocratizează tot ce se atinge de dânsul și prefăce organisme vii în simple piese ale unei mașini de o funcționare greoaie și înceată, dând rezultate inferioare acelor pe care le poate atinge libera inițiativă privată, spontaneitatea creatoare a formațiunilor nestampilate și nenumerate. N'avem, după atâta muncă a noastră și cu atâta moștenire a altora în urmă, nicio dorință de a ne închide în odăițele funcționarilor unui Ministeriu și a ne înscrie între piesele usate ale culturii oficiale. Nu înțelegem de loc să fim rânduiți pentru inspecție cu cine știe ce înjghebări parazitare sau false formațiuni în jurul unor ambiții care nu se pot manifesta fără un important concurs de anonimitate. Peste noi nu putem recunoaște decât interesele acestui popor subjugat în țară liberă de stăpâniri care

ajung adesea prin asaltul dat Coroanei și pun în fruntea trebilor oameni cari nu sânt supt niciun raport chiar cei d'intăiu între membrii luminați ai acestei națiuni. Câtă vreme voiu fi eu la acest loc, nu voiu aduce o atât de meritoasă întovărășire la numitorul comun cu toate improvisațiile și iluziile culturale, pentru ca să ne luptăm, în alegeri de o nouă speță, în vederea unui loc în comitetul de conducere pe umerii căruia să salte miniștrii tuturor vicisitudinilor electorale. Și nici nu vom cere un program nou sau vom reclama colțișorul nostru de program de la toți binefăcătorii națiunii prin intențiile lor de a o învăța carte și de a-i dărui un ideal de care să nu fi știut până atunci. Fără să mai fie nevoie a adăugi și aceia că averea noastră, adunată cum numai eu știu și apărată clipă de clipă contra amatorilor de a-și însuși lucruri gata făcute, avere care, mâni, la liberarea de datorii a acestui mărteț local, citorie a d-lui Scraba și a mea, ni va da mijlocul de a interveni puternic în cultura noastră, nu poate să se verse la masa comună, unde profitorii, nu vor întârzia să apară.

Spun lucrurile acestea nu numai ca un om cu lungă experiență, dar, astăzi, și ca unul care a manevrat acea mașină a Statului, ajunsă a-și schimba așa de des îngrijitorul, și care-mi pot da samă cât e de mare deosebirea între ce se poate realiza aici între prieteni și cu orizont înainte și ce se trudește a face Statul, trecând de la o mentalitate ministerială la alta și schimbându-și metodele după temperamentul celor cari, succedându-se, nu fac decât să distrugă unul opera celuilalt și, când totuși n'o pot face, să ignoreze măcar tot ce datoresc înaintașului.

Vom merge încet, poate, dar complect liberi de orice patronare și supraveghere străină capabilă de a ne depărta de la drumul vechiu și bun și, păstrându-ni o individualitate care de mult s'a impus respectului general, nu vom contribui la un haos babilonic de bunăvoinți culturale care nu se pot termina decât prin ridiculul unui faliment total.

III.

Dar, pentru a ni face datoria, care ni se va impune cu atât mai mult, cu cât economiile ce se cer Statului îl vor împiedeca de a-și îndeplini funcțiuni culturale de cele mai multe ori străine de esența și nepotrivite cu mijloacele sale, trebuie s'o mărgenim de aproape, ca să nu cădem în confusia de care sufăr atâtea societăți similare, ci să recurgem la noi metode pe

care ni le cere o vreme atât de anormală. Așa de vrednica „Asociație“ ardeleană, față de care Basarabia are sentimente pe care nu ni le-a arătat nouă, are departamente de agronomie și de igienă socială, de „eugenie“ și, puind temeiu pe această activitate, era natural să între azi supt oblăduirea medicilor, aleși întâiu la vre-o presidenție și apoi la conducerea supremă, mâne poate a zootehnicienilor. Noi n'am avut niciodată o asemenea chemare, și nu ne putem gândi să ni-o însușim de acuma înainte. Intemeiată pentru a îmbărbăta lupta națională a Românilor de peste hotare — și mai avem încă, la Sud și chiar la Nord de dânsa, multe sute de mii înglobate în State care urmează adesea o nemiloasă tendință de desnaționalizare —, ea s'a găsit adusă, înaintea marelui războiu de Unire, să sprijine pe acei Români din însăși România liberă cari sânt în afară de mândra, trufașa cultură a școlilor înalte și a Academiei Române. Căci nu cu câteva strălucitoare talente, în jurul cărora nu e o înțelegere și un îndemn în mulțimile rămase dureros neluminate, un popor se poate ținea, dându-și toată măsura puterilor din lăuntru.

Dar să ne înțelegem. Cultura de alfabet, predica de îngrășă-minte chimice și de tratament al râiei, oricât ar fi de folositoare, nu ne privesc. Aici, da, Statul, numai Statul, cu ce societăți, fără o țintă mai înaltă, îl pot ajuta la decrasarea celor ce zac în totalul întunec, are un rol de îndeplinit. Nouă ni revine *sensul acestei culturi în acele manifestări care sânt în funcțiune de ideal*. Noi nu învățăm, ci îndreptăm. Activitatea noastră are să arăte un drum, iar nu să încalțe smeritele picioare ale cui vor avea să meargă pe dânsul, începând prin a spăla pe cele mai necurățite. E și ceva aristocratic în rostul nostru, care nu tinde a spori eruditele producții academice, dar nici a întinde bucoavna neștiutorilor de cetire, operație așa de utilă, pe care ni-am face păcat dacă am desprețui-o, dar pe care nu o recunoaștem ca un punct esențial de program. Având de orientat, după puteri și după împrejurări, o societate total bezmetică, ni dăm samă de greutatea unei astfel de poveri și nu înțelegem a ne risipi în alte domenii, care ni sânt prea sus sau se află mai jos decât programul căruia înțelegem a-i rămânea credincioși.

Predicatori ai unității culturale, moda de împrumut, care ni dă azi o literatură bizară și desmățată, venită din deosebite centre mari ale Europei apusene, unde sănătatea morală nu

merge totdeauna alături cu înaintarea intelectualității, trebuie să ne întâlnească oricând ca dușmani hotărâți, opunând acestei producții de copie temeinicului nostru scris secular și unei arte care creiază dincolo de om și împotriva omului, dincolo de natură și împotriva naturii, cerințele permanente ale minții normale.

Îndreptând către un trecut care, rămânând ca basă, el însuși nefiind decât rodul neconținut lămurit și crescut al muncii înaintașilor, peste granitul căreia se aștern apoi straturile aduse de apele noi, îndeplinim chemarea noastră cea mai firească. Ori unitatea nu presupune și continuitate, păstrarea legăturilor care nu împiedecă niciodată, dar, când trebuie, pot să înfrâneze? Și când oare a fost mai multă nevoie de continuitate decât azi, într'o viață politică de continue surprize, și pentru cei ce folosesc de pe urma ei, și într'o viață culturală în care superficialitatea unor băietani încrezuți neagă furios înaintea de a fi cunoscut măcar ce îndrăznesc a tăgădui?

IV.

Va veni vremea când nu vom avea nevoie de banul nimănuia, care și așa s'a căpătat totdeauna atât de greu și la care nu mai putem spera într'o vreme când mai toți, în loc să ajute, se cer ei ajutați. Dar ni-am putea și spori venitul dând lumii noastre distracții oneste, spectacole înălțătoare, care, în vremea suveranității cinematografelelor de banalități sau de grozăvii, sânt o adevărată necesitate națională. Stăruiesc asupra creării unor trupe de diletanți, pentru care, vă înștiințez, voi cere la anul socoteală secțiunilor.

Dar ce ni trebuie, nu e pomana aruncată cu plictiseală și desgust într'un timp când de la un capăt al țerii la altul sună tobele fiscului. *Ci concursul moral.*

Aceasta înseamnă înrolarea bunăvoinților inteligente, începând cu tinerimea, care trebuie ferită de o corupție ce lucrează după un plan diabolic, cu mijloace perfect studiate și cu o admirabilă, dar fatală concertare între factorii desfrâului, înrolarea lor supt un steag care, la noi, să corespundă acelor care, alurea, prin acest tineret ferit de primejdia ispitelor a regenerat națiunile. Omul Ligii Culturale trebuie să fie pretutindeni în preajma școlii și la ieșirea în viață a tinerilor, aducând, cu tot curajul muștrării, toată blândețea iubirii.

Un program amănunțit se va elabora și vi se va trimete. A

scăpa generațiile care se ridică înseamnă a scăpa țara, mai amenințată azi în granițele ei largi decât oricând în acelea înguste ale vechii României, care era Stat cinstit și demn, sigur de sine și mândru. Stârpirea influențelor străine de la stăpânirile care au murit trebuie unită cu împiedecarea modelor unei mentalități deșchiate și unei sentimentalități perverse, care fac ravagii între adolescenții noștri. E și aici o sarcină de „unitate culturală“, pe care Liga o poate lua asupra-și atunci când organele ministeriale culese prin cluburi au grija adepților câștigați și a sufletelor tinere de ispitit. O secție studențească a Ligii ar smulge pe atâția tineri de la ispititoarea propagandă a slugărniceii guvernamentale, ca și de la aceia, tot atât de seducătoare, a conspirației și a violenței.

Generația de azi e stoarsă de lupta grea pe care a dus-o, e desilusionată de tot ce s'a întâmplat după victorie, zăpăcită de miseria materială căzută năprasnic asupra ei, profund umilită de tutela străinătății care ne mână cu biciu de foc la scadențele plăților și adaugă la nemilostivirea bancherului desprețul filantropului internațional bine nutrit. Când se mișcă, ea se aruncă, străină de orice disciplină și oarbă față de orice merit real, în acțiuni de nihilism anarhic ca acelea pe care le-am văzut acuma câteva luni cu învățători, profesori, preoți în frunte.

Numai pe un tineret bun, cel care se ridică acuma chiar în toate provinciile românești, se poate sprijini viitorul nostru național. A salva acest tineret, a-l crește, peste școala mecanică și împotriva mediului social, e datoria cea mare.

Vă chem la dânsa în interesul țerii și al nației, care nu se cuvine să moară a doua zi după ce s'a îndeplinit minunea dorită de veacuri.

VERIFIOAT
1987